

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Марини Дмитрівни МИГУН

**«Політика децентралізації в умовах суспільно-політичної модернізації»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань
05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 052 Політологія**

На основі аналізу дисертаційної роботи Марини Дмитрівни Мигун, опублікованих за темою дослідження наукових праць здобувачки, а також матеріалів, що підтверджують апробацію та практичне впровадження результатів дослідження, є підстави для оцінки актуальності обраної теми, ступеня обґрунтованості сформульованих наукових положень, висновків і рекомендацій, достовірності та наукової новизни одержаних результатів, повноти їх висвітлення у наукових публікаціях, а також для формування загальної оцінки виконаного дисертаційного дослідження.

Актуальність дисертаційного дослідження Марини Дмитрівни МИГУН на тему «Політика децентралізації в умовах суспільно-політичної модернізації» зумовлена необхідністю комплексного наукового аналізу процесів децентралізації як одного з ключових напрямів модернізації системи публічного управління в Україні останніх десятиліть. Концептуального значення набуває визначення ефективних механізмів реалізації цієї політики, спроможних забезпечити результативність діяльності органів влади, зміцнення інституту місцевого самоврядування та подальший розвиток демократичних засад державного управління.

Новітній етап розвитку місцевого самоврядування України характеризується впливом масштабних політичних, безпекових і соціально-економічних викликів, що потребують удосконалення моделі державного управління, забезпечення її стійкості, ефективної організації повоєнного відновлення та успішної реалізації євроінтеграційного курсу. У контексті сучасних викликів, одним із важливих аспектів стає наукове дослідження результатів реалізації реформи децентралізації, оцінки її політичних наслідків і визначення перспектив подальшого розвитку.

Реформа децентралізації започаткувала трансформації у системі поділу повноважень між центральними органами державної влади та органами місцевого самоврядування, розширила фінансову й управлінську самостійність територіальних громад та актуалізувала питання зміцнення інституційної спроможності.

Комплексне дослідження засад реалізації децентралізаційної політики дає змогу всебічно оцінити її вплив на розвиток демократичного врядування, поглиблення громадської участі, удосконалення взаємодії між державою та суспільством.

Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи у відповідності до одного з напрямів наукової діяльності кафедри політичних наук та історії Київського національного університету будівництва і архітектури на тему «Політика децентралізації в умовах суспільно-політичної модернізації».

Мета роботи та наукова новизна отриманих результатів.

Метою дисертаційного дослідження є здійснення комплексного системного аналізу політики децентралізації, а також, з урахуванням кращих зарубіжних практик, визначення й наукове обґрунтування механізмів підвищення спроможності місцевого самоврядування в умовах суспільно-політичної модернізації України.

Об'єктом дослідження є суспільно-політичні трансформації.

Предметом дослідження є механізми реалізації політики децентралізації та їх вплив на процеси суспільно-політичної модернізації в країнах Європейського Союзу та України.

Уперше запропоновано авторське визначення поняття «політика децентралізації», яке розглядається як система взаємопов'язаних заходів, стратегій та інструментів, спрямованих на утвердження демократичних принципів, забезпечення інституційної та фінансової спроможності територіальних громад.

Обґрунтовано роль політики децентралізації при реалізації цілей державної модернізації, визначено чинники, що стимулюють або стримують процес

децентралізації політичної влади, а також окреслено основні напрями, механізми й інструменти політики децентралізації в умовах воєнного стану та євроінтеграційного спрямування України.

Уточнено особливості реформи децентралізації в європейських країнах з урахуванням моделей місцевого самоврядування та рівня їх соціокультурного розвитку. Зокрема, проаналізовано механізми, характерні для держав із континентальною моделлю місцевого самоврядування, узагальнено національні практики децентралізації, визначено інструменти, доцільні для впровадження в Україні, а також виявлено недоліки зарубіжного досвіду, яких варто уникати. Уточнено положення щодо моделей взаємодії військових адміністрацій і органів місцевого самоврядування, визначено вплив цифровізації суспільних комунікацій на процеси децентралізації політичної влади та окреслено напрями вдосконалення відповідних механізмів. Не менш важливим результатом дослідження стало визначення ролі та значення механізмів урегулювання міжетнічних конфліктів у контексті реалізації політики децентралізації.

Удосконалено теоретико-методологічні засади аналізу моделей місцевого самоврядування в контексті дослідження політики децентралізації; розроблено класифікацію механізмів європейської системи управління, що охоплює інституційні, організаційно-комунікаційні, фінансові, представницькі та інноваційні механізми. Подальшого розвитку набула концепція міжмуніципального співробітництва як важливого складника політики децентралізації, спрямованого на посилення спроможності територіальних громад і вдосконалення розподілу владних повноважень між рівнями публічного управління. Також удосконалено наукові підходи до дослідження діяльності органів місцевого самоврядування у сфері екологічної політики та трансформації владних повноважень під впливом сучасних модернізаційних процесів.

Практичне значення результатів роботи полягає в можливості використання сформульованих висновків і рекомендацій при вдосконаленні механізмів забезпечення політики децентралізації, покращення нормативно-правового забезпечення реформи місцевого самоврядування, а також формування

ефективних напрямів державної політики у сфері територіальної організації публічної влади.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях. Наукові результати дисертації висвітлено у п'ятьох статтях, чотири з яких опубліковано в наукових фахових виданнях України (категорії «Б»), перелік яких затверджено Міністерством освіти і науки України; одній статті в іноземному виданні; шести тезах доповідей на наукових конференціях.

Аналіз змісту та завершеності дисертації, стилю та мови дисертації, оформлення.

Представлена на відгук дисертаційна робота написана українською мовою та оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації». Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 205 сторінок, з них: основна частина – 160 сторінок. Список використаних джерел містить 248 найменувань і займає 28 сторінок, додатки – 3 сторінки.

У вступі викладено актуальність теми, стан дослідження проблеми, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет та методологію дослідження. Представлено теоретичну основу роботи, апробацію та публікації результатів дисертаційного дослідження.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження політики децентралізації» автором досліджено теоретичні та методологічні засади політики децентралізації, простежено еволюцію наукових підходів до становлення місцевого самоврядування, узагальнено основні теорії децентралізації та політичної модернізації. Позитивною рисою роботи є авторське уточнення понятійно-категоріального апарату, визначення поняття «політика децентралізації». Варто зазначити й про обґрунтування в роботі особливостей української моделі місцевого самоврядування, формування належного

теоретичного підґрунтя для подальшого аналізу зарубіжного досвіду й практики реалізації реформи децентралізації на вітчизняному рівні.

У другому розділі **«Європейський досвід реформування та реалізації політики децентралізації»** представлений порівняльний аналіз європейського досвіду реалізації політики децентралізації та систематизовано основні механізми її впровадження. Безперечною перевагою розділу є виокремлення механізмів забезпечення реформи децентралізації, а також критичне осмислення можливостей їх імплементації до української моделі. Окремо відмітимо в роботі недоцільність механічного запозичення зарубіжних моделей та необхідність формування власної моделі політики децентралізації з урахуванням національних особливостей і викликів сучасності.

У третьому розділі **«Політика децентралізації влади в Україні»** досліджено особливості реалізації політики децентралізації в Україні, проаналізовано її розвиток до початку повномасштабного вторгнення та визначено трансформацію пріоритетів реформи в умовах правового режиму воєнного стану. Позитивної оцінки заслуговує визначення міжмуніципального співробітництва як важливого інструменту політики децентралізації, а також обґрунтування практичних рекомендацій щодо підвищення спроможності територіальних громад. Визначення напрямів, інструментів і механізмів подальшої реалізації політики децентралізації в умовах правового режиму воєнного стану та європейської інтеграції свідчить не лише про обізнаність здобувачки матеріалу отриманих напрацювань, а й про цілком практичну спрямованість проведеного дослідження.

Відповідно до поставлених завдань, у **висновках** сформульовано результати. Особливої уваги заслуговує вперше проведений детальний аналіз політики децентралізації на сучасному етапі.

Виявлено основні проблеми функціонування системи місцевого самоврядування, серед яких виокремлено частково вирішеність питання розмежування повноважень між рівнями публічного управління, обмежена фінансова спроможність місцевого самоврядування на районному та обласному

рівнях, недосконалість механізмів державного контролю за законністю рішень органів місцевого самоврядування, а також потреба в подальшому системному розвитку міжмуніципального співробітництва.

Доведено, що запропоновані напрями вдосконалення політики децентралізації мають практичну цінність і можуть бути використані під час реформування системи управління, зміцнення інституційної спроможності місцевого самоврядування, а також при гармонізації української моделі врядування з європейськими стандартами.

Висновки дисертації характеризуються обґрунтованістю, послідовністю та відповідністю визначеним меті й завданням дослідження. Вони містять як теоретичні узагальнення, так і практичні пропозиції, що свідчить про завершеність проведеного дослідження.

Зауваження та дискусійні положення до дисертації.

Незважаючи на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, слід вказати на певні дискусійні положення та зауваження.

Загальні зауваження:

1. У другому розділі, присвяченому дослідженню зарубіжного досвіду реалізації політики децентралізації, доцільно було б уніфікувати критерії аналізу та оцінювання для кожної з розглянутих країн. Це забезпечило б кращу структурованість матеріалу та полегшило його сприйняття. Наприклад, територіальний устрій Франції та Польщі проаналізовано достатньо ґрунтовно, тоді як виклад тексту щодо територіального устрою Швейцарії є дещо поверхневим.

2. Заслужовують на увагу сформульовані автором практичні рекомендації дослідження у третьому розділі. Проте їх можна посилити шляхом більш детального опису практичних пропозицій. Кожний із визначених автором напрямів слід доповнити додатковими рекомендаціями щодо механізмів їх реалізації, що зрештою підвищило б практичну значущість результатів дослідження.

3. У тексті дисертації подекуди зустрічається надмірне повторення окремих лексичних конструкцій, наприклад, слова «зокрема». Усунення таких стилістичних повторів сприяло б підвищенню наукового викладу та покращенню сприйняття тексту.

Дискусійні положення до дисертації.

1. Автор обґрунтовує позицію, що децентралізація не суперечить ефективному управлінню в умовах сучасних викликів. Водночас виникає дискусійне питання: як Ви оцінюєте доцільність подальшої реалізації реформи децентралізації в умовах правового режиму воєнного стану?

2. Які саме елементи європейського досвіду, на Вашу думку, є найбільш адаптивними для української моделі децентралізації? Якими критеріями Ви керувались при виборі країн під час свого дослідження?

3. Які напрями розвитку політики децентралізації мають стати пріоритетними у період післявоєнного відновлення України? Обґрунтуйте свою позицію.

Загальні висновки. Дисертація Марини Дмитрівни МИГУН на тему «Політика децентралізації в умовах суспільно-політичної модернізації» є завершеною, науково-дослідною працею, яка відображає основні теоретичні та практичні положення та відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка, Марина Дмитрівна МИГУН заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 – Політологія.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри

конституційного та адміністративного права

Національного транспортного університету,

доктор юридичних наук, професор,

Заслужений юрист України

Володимир ШАТІЛО